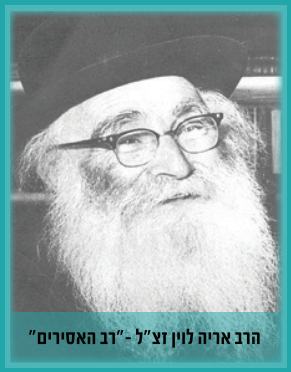
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת ויגש

ז' טבת תשפ"ב

גליון מספר 239

דרך חיים

"ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה", ביאר רש"י- "חשוב אתה בעיני כמלך זה פשוטו. ומדרשו סופך ללקות עליו בצרעת כמו שלקה פרעה ע"י זקנתי שרה על לילה אחת שעכבה. דבר אחר, מה פרעה גוזר ואינו מקיים מבטיח ואינו עושה אף אתה כן - וכי זו היא שימת עין שאמרת לשום עינך עליו? דבר אחר, כי כמוך כפרעה אם תקניטני אהרוג אותך ואת אדוניך".

מקשה הרא"מ מזרחי שידוע שישנם שבעים פנים לתורה, אך לא מצינו שיש פנים ואחור לתורה, שפירוש אחד יפרש צד חיובי "חשוב אתה בעיני כמלך", מה שמעיד על הכבוד שרחש יהודה ליוסף. בעוד שאר הפירושים מבארים את דבריו באופן שלילי "סופך ללקוט... אף אתה כן... אהרוג אותך". כלומר במשפט אחד אומר יהודה דו-משמעות הפכית לחלוטין, דבר שנראה בלתי אפשרי. המהר"ל מפראג שואל כיצד בכלל יכול יהודה לאיים על יוסף, הרי יוסף המשנה למלך ובכוחו לעשות כל מה שברצונו? גם אם נלך כדברי חז"ל שהיה ליהודה כח אדיר, הרי מולו עומד מלך עם צבא אדיר, ותקיפותו אינה במקומה.

יהודה בא כנציג האחים למול יוסף. כל המפגש הזה היה בלתי מובן: האשמה בלתי מובנת כלפי האחים, דרישות מיותרות ומוגזמות, הגעת הכסף בתחילה ולבסוף גם הגביע לאמתחות האחים. יהודה חשב שהבעיה בכל האירועים הייתה תיווך המתורגמן שביניהם, שתרגם את דבריהם אל יוסף לשפה המצרית. לכן דורש יהודה "ידבר נא עבדך דבר באזני אדני", בלא כל תיווך. יתכן שיהודה ידע מספר מילים במצרית, יוסף הראה כי מבין מספר מילים בעברית, ותנועות הידיים והגוף ביטאו את רחשי הלב. כך שאף יהודה לתקשר ישירות. מבאר בדרך זו ר' יצחק שמלקי ב'בית יצחק' שיהודה רוצה להוכיח ליוסף את הצורך בדיבור ישיר בלא תרגום בשתי מילים "כמוך כפרעה", וראה נא מה יכול המתורגמן לעוות במילותיי, שבעוד אני מתכוון לשבח אותך ולומר שכבודך ככבוד פרעה, יכול המתורגמן להוציא את דבריי בדרך זלזול ואיום. כלומר אין אלו ד' פירושים לגוף הדברים, אלא ב' אפשרויות בהבנת הלשון "כמוך כפרעה", שבאה כהקדמה לצורך לייצר דיבור ישיר בין יהודה ליוסף. המנגינה והטון של אותם המילים יכול להפוך את משמעותן לכאן ולכאן, ולכן דורש יהודה לבטל כל דבר שעתיד להפך את דבריו מכוונתם.

המשך בעמוד הבא

הגליון מוקדש לעילוי נשמת

שרה בת יעקב ז"ל

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

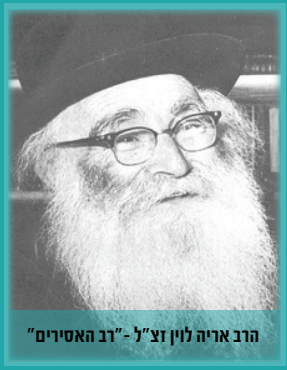
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

עיקר מעלת האדם על שאר הנבראים היא היותו בעל כח הדיבור, "רוח ממללא". אמנם הדיבור אינו רק עניין של הזזת מוצאות הפה לשם השמעת צלילים והעברת מידע, משום שישנו שוני מהותי בין דיבור פנים אל פנים לדיבור שלא באופן זה. כפי שאומר רבי שאילו היה רואה את ר' מאיר בשעת הלימוד היה מחודד יותר, ממה שזכה במה ששמע את ר' מאיר בעמדו מאחוריו, אף שזה עדיף משמיעת דברי הרב מפי תלמיד (עירובין יג:). עניין זה של ערך הדיבור פנים אל פנים בהבנת הלשון גוזר גם דין, שחכמי הסנהדרין חייבים להיות בקיאים בשבעים לשון "שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן" (סנהדרין יז.) אלא ישירות מהעד עצמו, בשפתו ולשונו. ישנה מחלוקת אם עניין זה הוא גם לגבי הבנת דברי בעל הדין, והאם הלכה זו היא לכתחילה או שעניין זה מעכב גם בדיעבד, כך שאם לא שמעו ישירות מפיו אינם יכולים לפסוק בדינו. הרעיון הוא שהמידע היבש אינו העיקר, שאם כן היה די בהעברת המידע על ידי העד בכתב ולא "על פי" העד. חלק בלתי נפרד מהמידע הוא הנימה, הניגון, הרגש שבדברים והטעמתם.

ר' אברהם בן הרמב"ם כותב בספרו 'המספיק לעובדי ה" שהדיבור איננו העברת אינפורמציה בלבד אלא עניין רוחני המקרב ומרחק, מזיגת נפש המדבר בנפש השומע- "נפשי יצאה בדברו" (שיר השירים ה ו). לכן גדר 'שונא' לדיני התורה הוא "כל שלא דבר עמו שלשה ימים באיבה" (סנהדרין כז:). ובשל זאת חייבתנו התורה לדבר את דברי התורה בפינו, שבזה אנו נקשרים בה בקשר נפשי עמוק. לכן מגדירים חז"ל (בראשית רבה צג ב) את הפגישה של יוסף ויהודה על ידי הפסוק "ורוח לא יבא ביניהם " (איוב מא ח). בזכות אותה העמידה שלהם זה בפני זה הדברים עומדים דבר דבור על אופניו, בלא כל עיוות שאפשרי בעמידת המליץ בינותם. לכן במדרש נוסף (תנחומא ויגש ב) אומרים חז"ל שהמפגש בין יוסף ליהודה מרומז בפסוק "מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה" (משלי כ ה)- זה יוסף ויהודה, שמכח הדיבור הישיר זכה יהודה לדלות מיוסף את העומק הטמון בנפשו וליבו, מכח סגולת הדיבור הישיר המבטא את הנפש ומעמקי הלב אל השומע. בפרשה הקודמת ראינו כיצד הצליח יוסף להשליט את שכלו ולהתאפק, אבל כאן שיהודה ניגש לדיבור ישיר בלא מתורגמן מוציא הוא מעומק ליבו של יוסף את המטענים שהיו חבויים בו עוד מאז המכירה עד ש"לא יכל יוסף להתאפק" (בראשית מה א). כאן הגיעו גלי החום מהלב הרחב של יהודה לתוך ליבו של יוסף והמיסו את השריון השכלי.

בתיקוני זהר מובא שהפה נקרא 'מלכות'. עוד מובא שאת הדברים של יהודה אל יוסף שמע יוסף עוד קודם לכן, בשעה שיהודה עמד בקרן זוית ולא ראה את יוסף והרצה את הדברים בינו לבין עצמו, ודימה לעצמו כאמרם ישירות אל יוסף. מבאר ה'מקדש מלך' על התיקונים שבזכות מה שיהודה הכין את עצמו לקראת המפגש ופינה את עצמו מכל וכל, זכה

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

יוסף לחוש כבר בהכנת הדברים כיצד הם פועלים עליו לטובה. שזוהי סגולה נוספת בדיבור- שבהכנה כנה של הבעת הדברים באופן השלם והראוי כבר מפנים מקום בלב השומע שהדברים יתקבלו על ליבו כראוי, ובזה מסירים את כל המסכים החוצצים וניגשים לב אל לב.

בגיל 93 נסע החפץ חיים במשלחת אל שר בממשלת רוסיה בבקשה לבטל את גזירת סגירת תלמודי התורה שהטילה הממשלה. התכנית הייתה כי הרב הישיש יפתח במספר משפטים ביידיש, ולאחר מכן ימשיכו העסקנים לדבר בשפת המדינה. תוך כדי דיבורו החל החפץ חיים לפרוץ בבכי, והשר לא הבין דבר מכל מה שאמר כיוון שלא הבין את שפתו, ורצו העסקנים לבאר את דבריו, אך השר עצר את העסקנים ואמר להם 'אינכם צריכים להכביר במילים על מנת לבאר לי, אני כבר השתכנעתי, הבנתי את השפה, שפת הלב'.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

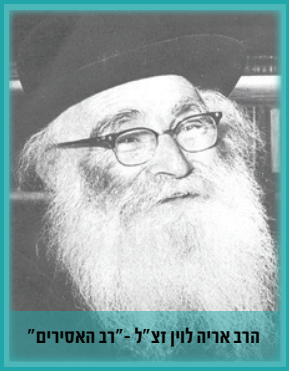
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

סיפר ברוך דובדבני:

ביקרתיו בבית החולים בשבועות האחרונים לחייו, כשכבר לא יכול היה לעמוד על רגליו. בבוקר ובערב הובילוהו לבית הכנסת בעגלת בית החולים.

איחלתי לר' אריה שיזכה לעמוד על רגליו ולזכות ללכת להקביל פני המלך המשיח. השיבני ר' אריה: "מוטב שתברכני שאוכל ללכת ברגליי לבית הכנסת שחרית וערבית. ללכת להקביל את פני המשיח יש טובים וחשובים ממני הראויים לכך, מי אני ומה אני שאזכה לכבוד גדול שכזה?!".

(צדיק יסוד עולם עמוד 370)

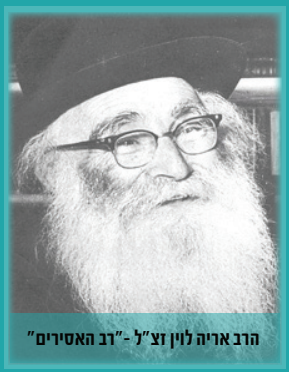
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

מרן השלחן ערוך (או"ח רכז א) פסק שאפשר לברך בין על הרעמים ובין על הברקים "עושה מעשה בראשית" או "שכוחו וגבורתו מלא עולם", וביאר מרן המ"ב (ס"ק ה) שהוא משום ששתי הברכות שייכות לשני עניינים אלה, אולם מנהג העולם לברך על הברק "עושה מעשה בראשית" ועל הרעם "שכוחו וגבורתו מלא עולם", משום שברעם מתבטאת גבורתו יותר מבברק. הכף החיים (ס"ק א) כתב שהמנהג הוא לברך ברכות אלו בלא שם ומלכות, אולם מרן ביחוה דעת (ח"ב סי' כז) דחה את דבריו והאריך שסתימת מרן וכל הפוסקים היא לברך בשם ומלכות. נעיר שרבי משה אריה פרוינד זצ"ל, גאב"ד ירושלים, היה מברך רק על רעמים חזקים ביותר, משום דברי הגמרא שהרעמים באים לפשט עקמומיות שבלב (ברכות נט.).

פסקו מרן הגרש"ז אויערבאך (ח"ב סי' ד) והציץ אליעזר (חי"ב סי' כא) שדי בראיית ההבזק של הברק מבעד לחלון אטום בכדי לברך, ואין צריך לראות ממש את הברק הבוקע מבין העננים. יש להימנע מהמנהג המוטעה שלאחר הברק ממתינים לשמוע את קול הרעם ומברכים את שתי הברכות משום שדי בברכה אחת לפטור את שניהם, ולכן יכול לברך על הברק המוקדם ולאחר מכן על הרעם, ואם שמע רעם וראה ברק בו זמנית- מברך ברכה אחת איזו שירצה על שניהם (מ"ב שם).

ונחתום בהערה שכאשר אדם רואה ברק או שומע רעם בתוך פסוקי דזמרא או בין ברכות קריאת שמע - מפסיק ומברך.

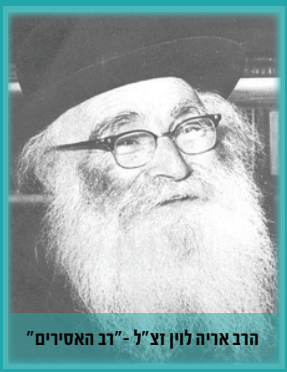
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | מה מברכים על רעידת אדמה?

תשובה | שלא נדע, אך בשו"ע (או"ח רכז א) פסק עפ"י הגמרא (ברכות נט.) שמברך "עושה מעשה בראשית", ואם רוצה יברך "שכוחו וגבורתו מלא עולם". משמע מהשלחן ערוך שגם על רעידה קלה אפשר לברך. ויש לברך תוך כדי הרעידה או בסמוך לה (עד שלוש שניות מסיומה).

ומעניין מה שכתב היעב"ץ (מור וקציעה) שכשיש רעידת אדמה יאמר ג' פעמים את הפסוק "וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו" (ישעיהו ו ד).

שאלה | האם סבא מברך "ברוך שפטרני" כשבנו- אבי הבן נפטר או שמא נכון שהאמא תברך?

תשובה | יש בזה דיון בין הפוסקים. כתב הפמ"ג באריכות שאין לאם לברך "ברוך שפטרני". והלכה למעשה פסק המהרש"ם (ח"ח סי' לג) שהסבא יברך בלי שם ומלכות. למעשה כיום כולם מברכים ללא שם ומלכות בכל מקרה.

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il